

PRAWA CZŁOWIEKA I SYSTEMY ICH OCHRONY

Stacjonarne Studia Prawa 2020/2021

Skarga konstytucyjna

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Art. 79 Konstytucji RP

1. Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy praw określonych w art. 56.

SKARGA KONSTYTUCYJNA → specjalny środek prawny służący jednostce do uruchomienia postępowania przed sądem konstytucyjnym w celu ochrony konstytucyjnych praw i wolności naruszonych przez akty organów państwa

ZAKRES PODMIOTOWY SKARGI KONSTYTUCYJNEJ

„Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone (...)”

osoby posiadające obywatelstwo polskie, cudzoziemcy, apatrydzi, osoby prawne
ALE: ze skargi konstytucyjnej nie mogą korzystać cudzoziemcy, jeżeli jej podstawą jest prawo do azylu lub prawo do ubiegania się o status uchodźcy

„(...) osobom prawnym [skarga konstytucyjna] przysługuje tylko wtedy, gdy są beneficjentami określonych praw podstawowych.”

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 21 marca 2000 r., sygn. akt SK 6/99

- jednostka wnosząca skargę musi być podmiotem danej wolności lub prawa konstytucyjnego,
- skarga konstytucyjna opiera się na **zasadzie bezpośredniości**, więc tylko ten, czyje prawo zostało naruszone może zainicjować postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym

„(...) Pewne prawa, np. prawo własności (...) muszą – z istoty systemu gospodarczego – obejmować nie tylko osoby fizyczne, ale też podmioty gospodarcze nie będące osobami fizycznymi. W konsekwencji (...) [należy przyjąć] zdolność osób prawnych do wniesienia skargi. Przyjęcie takiego stanowiska podyktowane jest nie tyle zamiarem wzmocnienia pozycji osób prawnych, co dążeniem do intensyfikacji ochrony jednostek, które bądź to tworzą osobę prawną (w przypadku osób prawnych typu korporacyjnego), bądź to korzystają z jej działalności (w przypadku osób prawnych typu zakładowego)”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 czerwca 1999 r., sygn. akt SK 12/98

„Na gruncie Konstytucji mamy do czynienia z wyraźnym zróżnicowaniem pozycji prawnej osób fizycznych i osób prawnych prawa prywatnego oraz pozycji jednostek samorządu terytorialnego. (...) **Uzależnienie zakresu zastosowania art. 79 ust. 1 Konstytucji wyłącznie do osobowości prawnej skarżącego prowadziłoby do wniosku, że również Skarb Państwa może występować ze skargą konstytucyjną. Sytuacja taka zaprzeczałaby całkowicie istocie skargi konstytucyjnej i oznaczałaby, że państwo może występować ze skargą przeciwko sobie (...)**”.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 23 lutego 2005 r., sygn. akt Ts 35/04

PRZESŁANKI MATERIALNE SKARGI KONSTYTUCYJNEJ

Uznanie, że ze skargą konstytucyjną może wystąpić *”każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone”* oznacza sformułowanie trzech materialnych przesłanek skargi konstytucyjnej. Należą do nich:

- **interes osobisty** → skarżący wskazując na interes osobisty powinien dowieść, że jest **osobiście** zainteresowany w usunięciu naruszenia przyznanych mu praw podmiotowych,
- **interes prawny** → skarżący powinien wykazać, iż naruszenie jego konstytucyjnych praw warunkuje jego pozycję prawną; interesu prawnego nie można utożsamiać z interesem publicznym,
- **interes realny** → naruszenie konstytucyjnych praw i wolności nie może mieć charakteru potencjalnego, hipotetycznego; nie wystarczy jedynie możliwość zaistnienia w przyszłości naruszenia danego prawa konstytucyjnego – naruszenie musi być dokonane w przeszłości lub trwać w chwili złożenia skargi konstytucyjnej

ZAKRES PRZEDMIOTOWY

- przedmiotem skargi konstytucyjnej jest **ustawa** lub **inny akt normatywny**, a nie konkretne orzeczenie lub decyzja, która na ich podstawie została wydana
- **akt normatywny** → normy o charakterze generalnym i abstrakcyjnym
- konieczność wskazania **wzorca**, jaki został naruszony przez ustawę lub akt normatywny (wzorcem jest prawo lub wolność zawarta w Konstytucji RP)
- Czy przedmiotem skargi konstytucyjnej mogą być akty prawa miejscowego?
- Czy przedmiotem skargi konstytucyjnej mogą być akty wydane przez organy Unii Europejskiej?

„Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, aktem normatywnym, w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, może być nie tylko akt normatywny wydany przez któryś z organów polskich, ale także – po spełnieniu dalszych warunków – akt wydany przez organ organizacji międzynarodowej, której członkiem jest Rzeczpospolita Polska. Dotyczy to w pierwszym rzędzie aktów należących do prawa Unii Europejskiej, stanowionych przez instytucje tej organizacji. Akty takie wchodzi bowiem w skład obowiązującego w Polsce porządku prawnego, wyznaczając sytuacje prawne jednostki.”

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 listopada 2011 r., SK 45/09

WYMOGI FORMALNE

- **przymus adwokacko-radcowski** → skarga konstytucyjna musi zostać sporządzona przez adwokata lub radcę prawnego; wyjątkiem jest sytuacja, w której skarżącym jest sędzia, prokurator, notariusz, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych
- **termin** → **3 miesiące** od daty doręczenia prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego rozstrzygnięcia wydanego na podstawie zakwestionowanego aktu normatywnego (**termin zawity**)
- **forma pisemna (spełnienie wymogów pisma procesowego)** → wskazanie określonego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach określonych w Konstytucji RP, wskazanie, która wolność lub prawo zdaniem skarżącego zostały naruszone, opis stanu faktycznego sprawy, dołączenie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia wydanego na podstawie zakwestionowanego przepisu ustawy/aktu normatywnego wraz ze wskazaniem daty doręczenia (*art. 53 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym*)

POSTĘPOWANIE PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM

- **tzw. kontrola wstępna** → TK w składzie 1 sędziego bada dopuszczalność wniesienia skargi konstytucyjnej; w przypadku niespełnienia wszystkich wymogów możliwe jest wydanie zarządzenia wzywającego do uzupełnienia braków (o ile uzupełnienie braków jest możliwe) lub postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu
- na postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu przysługuje **zażalenie**, które należy wnieść w terminie **7 dni** od dnia doręczenia postanowienia; zażalenie podlega rozpoznaniu na niejawnej rozprawie przez **3-osobowy skład orzekający**
- jeżeli skarżący wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia, TK może zawiesić postępowanie do czasu rozpoznania tego środka
- TK może wydać **postanowienie tymczasowe** o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, którego skarga konstytucyjna dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować nieodwracalne skutki dla skarżącego

POSTĘPOWANIE PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM

- o nadaniu skardze biegu informuje się Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Rzecznika Praw Dziecka, którzy mogą zgłosić swój udział w postępowaniu
- skarga konstytucyjna jest rozpoznawana w 3-osobowym lub 5-osobowym składzie orzekającym, a w sprawach zawiłych nawet przez pełny skład (*art. 37 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym*)
- orzeczenie TK dotyczy zawsze losu zakwestionowanego aktu normatywnego, co oznacza, że orzeczenie o niekonstytucyjności skutkuje pozbawieniem aktu mocy obowiązującej, czyli ma skutek *erga omnes*, a nie tylko wobec osoby występującej ze skargą konstytucyjną
- TK jest związany zakresem zaskarżenia skargi konstytucyjnej
- skarga konstytucyjna jest wolna od opłaty sądowej (koszty postępowania przed TK ponosi Skarb Państwa)

KAZUS NR 1

Parlament uchwalił ustawę zakazującą prowadzenia działalności gospodarczej cudzoziemcom, którzy zamieszkują na terenie Rzeczypospolitej Polskiej krócej niż 5 lat. Aman K., obywatel Syrii, na mocy przepisów tej ustawy zmuszony został do zaprzestania prowadzenia rentownej działalności. Ze względu jednak na fakt, że miał na utrzymaniu dwoje dzieci i bezrobotną żonę, postanowił kontynuować swoją działalność gospodarczą. Dnia 20 lipca 2004 r. Aman K. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego we Wrocławiu za prowadzenie działalności wbrew przepisom prawa. Po bezskutecznym wyczerpaniu drogi prawnej obywatel Syrii wniósł do Trybunału Konstytucyjnego skargę konstytucyjną. W skardze sporządzonej przez adwokata wnoszono o zbadanie zgodności wyroku skazującego Amana K. z przepisem Konstytucji RP, gwarantującym swobodę działalności gospodarczej.

- 1) Czy obywatel Syrii mógł wnieść skargę konstytucyjną do Trybunału Konstytucyjnego?
- 2) Na czym polega tzw. wąskie ujęcie skargi konstytucyjnej?
- 3) Jakie skutki da skarżącemu wywołuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego?

KAZUS NR 2

Dnia 5 lutego 2020 r. Jan Nowak otrzymał odpis prawomocnego wyroku, który w jego sprawie został wydany przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu, jako sąd II instancji. Jan Nowak uważa, że zarówno sąd I, jak i II instancji naruszyły jego konstytucyjną wolność sumienia i wyznania, wskazując precyzyjnie, które przepisy ustawy leżącej u podstaw wydanego orzeczenia legły u podstaw prawomocnego orzeczenia sądu. Niestety Jana Nowaka nie stać na skorzystanie z usług adwokata lub radcy prawnego, a słyszał, że skarga konstytucyjna może zostać sporządzona tylko przez profesjonalnego pełnomocnika.

- 1) Co powinien zrobić Jan Nowak?
- 2) Czy przed wniesieniem skargi konstytucyjnej konieczne jest wniesienie nadzwyczajnego środka zaskarżenia? Co może zrobić Trybunał Konstytucyjny jeżeli nadzwyczajny środek zaskarżenia został wniesiony równoległe ze skargą konstytucyjną?

KAZUS NR 3

W związku ze wzrastającym zainteresowaniem parlamentarzystów wypoczynkiem na Mazurach, grupa posłów złożyła projekt ustawy o budowie ośrodka wypoczynkowego. Inicjatywa poselska spotkała się z dużym uznaniem kolegów z ław sejmowych, w związku z czym parlament szybko przyjął nowy akt normatywny. Na podstawie tak wydanej ustawy właściwy organ administracji publicznej wywłaszczył Mariana C. z jego nieruchomości położonej nad jednym z mazurskich jezior. Niezadowolony Marian C. udał się do swojego kolegi ze studiów z prośbą o poradę prawną. Ten polecił mu złożenie odwołania od decyzji wywłaszczeniowej wydanej przez organ I instancji, co Marian C. niezwłocznie uczynił. Organ II instancji utrzymał jednak zaskarżoną decyzję w mocy. Po upływie roku Marian C. dowiedział się z telewizji o możliwości złożenia do Trybunału Konstytucyjnego skargi konstytucyjnej, która uchyliłaby decyzję wywłaszczeniową w jego sprawie. Marian C. przygotował, więc wniosek, który niezwłocznie złożył do Trybunału Konstytucyjnego.

- 1) Czy Marian C. mógł samodzielnie złożyć skargę konstytucyjną w przedmiotowej sprawie?
- 2) Jaki jest przedmiot skargi konstytucyjnej?
- 3) Czy Trybunał Konstytucyjny rozpoznając skargę konstytucyjną może uchylić ostateczną decyzję lub prawomocny wyrok, w związku z którym wniesiona została skarga konstytucyjna?

KAZUS NR 4

Do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęła skarga konstytucyjna Andrzeja S. Skarżący zarzucił, że ustawa o wykonywaniu eksmisji z lokali mieszkalnych oraz oparty na jej przepisach wyrok z dnia 14 lutego 2005 r., wydany przez Sąd Okręgowy w K., są niezgodne z Konstytucją RP. W skardze wskazano ustawę, na podstawie której orzekał sąd oraz zamieszczono szerokie uzasadnienie wraz z podaniem dokładnego stanu faktycznego. Skarżący wskazał, że jego ojciec, którego dotyczył wyrok Sądu Okręgowego w K., został pozbawiony prawa do lokalu mieszkalnego, a następnie eksmitowany. Andrzej S. dodał, że będąc notariuszem jest legitymowany do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej, ponieważ jego ojciec nie może tego uczynić z powodu złego stanu zdrowia.

- 1) Czy w powyższym stanie faktycznym Andrzejowi S. przysługiwało prawo wniesienia skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego?
- 2) Czy przed wniesieniem skargi konstytucyjnego konieczne jest wyczerpanie drogi nadzwyczajnych środków zaskarżenia?
- 3) W jakim terminie można wnieść skargę konstytucyjną?

Bibliografia:

- W. Brzozowski, A. Krzywoń, M. Wiącek, *Prawa Człowieka*, Warszawa 2018
- M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2010
- J. Hołda, Z. Hołda, D. Ostrowska, J. Rybczyńska, *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2014
- M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2016
- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012
- M. Czapnik, P. Hans, O. Horwath (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy z rozwiązaniami*, Warszawa 2007
- M. Grabat, M. Zubik (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy i ćwiczenia*, Warszawa 2012